

Sumari

Primera part. Retrat del personatge	5
Qui era Carner-Ribalta	7
Orígens i orientacions de l'activista i de l'escriptor	9
El primer exili al costat de Macià	13
A la directiva d'Estat Català	15
Militant de Prats de Molló	17
Coordinador de l'Assemblea Constituent de l'Havana	21
Entreacte. L'aprenent de cinema	25
Al servei de la República	27
La veu des de l'exili a Amèrica	35
Visites a Catalunya i reconeixements	47
Visita de Pujol a Califòrnia	51
L'escriptor	53
El pintor	59
Un independentista compromès	63
El darrer adéu	65
Segona part. Textos de l'autor	67
El cas de Catalunya	69
Apel·lació a les Nacions Unides en nom de Catalunya	77
Apèndixs de l'Apel·lació a les Nacions Unides	87
La proposta d'un Partit Separatista Revolucionari de Catalunya (L'Havana,1928)	117
Vers un nacionalisme integral, on som?	139
«Estampa d'Exili»	143
«L'Ardit demà»	145
<i>L'anhel etern</i>	147
Tercera part. Cronologia. Obres i publicacions.	
Referències	149
Cronologia	151
Obres i publicacions de Josep Carner-Ribalta	153
Referències bibliogràfiques	159

Qui era Carner-Ribalta

Des de ben jove, Josep Carner-Ribalta va portar la flama d'una Catalunya lliure com un atleta corrent amb la torxa olímpica. Va nodrir la flama i no va deixar que s'extingís durant tota la seva vida, la major part viscuda a l'exili durant les dictadures de Primo de Rivera i de Franco. Només va tornar a viure a Catalunya durant la República, de 1931 a 1937. Des de l'exili als Estats Units va fer quatre visites: dues d'incògnit, al 1970 i al 1974, i dues ja com a personalitat catalanista un cop restaurada la Generalitat als anys 1985 i 1987. Va morir als 89 anys a Simi Valley, Califòrnia. El seu somni era una Catalunya independent, republicana, democràtica i socialment progressista. Avui estaria molt animat veient el procés sobiranista català i l'empenta de la societat civil i la joventut catalana per construir un nou país.

Durant la seva llarga vida Carner-Ribalta sempre es va presentar com un català, propagant la cul-

tura catalana i defensant els drets i les aspiracions d'autodeterminació i d'autogovern del poble català. Va fer d'ambaixador de Catalunya a l'estranger per la causa i la cultura catalana. El seu lema a l'exili era «allà on hi ha un català és Catalunya».

Carner-Ribalta era un fill de la Renaixença noucentista catalana i producte de les seves aventures i experiències internacionals després de la Primera Guerra Mundial. Fou inspirat pels exemples de les revolucions de Cuba, Irlanda i Rússia. Era un personatge de moltes facetes i molts talents: poeta, novel·lista, periodista, historiador, cineasta, traductor, pintor i activista polític. Era autodidacte, humanista i progressista amb un sentit agut de la justícia social. També era un romàntic i un somiador. Va guardar l'esperança de veure convertida Catalunya en un país lliure, malgrat alguns moments difícils i decebedors de la seva vida i les dissorts de Catalunya.

Orígens i orientacions de l'activista i de l'escriptor

Nascut a la ciutat comtal de Balaguer el 14 d'abril de 1898, va forjar els seus primers sentiments de catalanista fent excursions per la Noguera amb els companys dels Excursionistes de Catalunya i ballant sardanes a la plaça del Mercadal amb el grup de sardanistes. El seu pare portava l'Hostal Carner i el seu avi era el ferrer de tall. Però ell no va voler seguir en els negocis familiars ni tampoc fer estudis universitaris, com volien els seus pares. Havent descobert la literatura en català als setze anys, gràcies a un llibre de viatges de Santiago Rusinyol (*Del Born al Plata*), va decidir esdevenir escriptor en català.

9

Com que no podia ser simplement un català en l'Espanya de llavors, es va fer catalanista. La seva formació catalanista començà participant en el moviment catalanista local guiat per Sebastià Armenter, que era el director de la revista *Falç*,

d'orientació regionalista. També formà part de la junta de l'Excelsior, una entitat recreativa, i va ser responsable de la redacció d'un butlletí satíric, *Les Estisores*, que més tard esdevé *Les Estisorades*. Un cop acabada la Primera Guerra Mundial, s'associà amb l'agrupació Joventut Nacionalista Republicana deixant enrere el regionalisme i la Lliga.¹

L'any 1919 Carner-Ribalta creà el grup La Flama i començà a redactar un periòdic nacionalista del mateix nom. *La Flama* donà suport a un candidat favorit per Macià en les eleccions locals, la qual cosa li valgué ser expulsat del Centre Nacionalista Català, que feia costat a un altre candidat més conservador. Carner-Ribalta anava per Balaguer dient que l'havien expulsat per ser «massa catalanista». A partir d'aquí Carner-Ribalta es radicalitza, instruït per Jaume Arquer (mestre, catalanista i fundador de La Reixa, club exclusiu de catalanistes que havien estat empresonats), i queda seduït per les idees i el lideratge de Macià en defensa de Catalunya.

L'hivern de 1919, a Carner-Ribalta li toca fer el servei militar a Barcelona i en compleix vint mesos. Durant l'estada a Barcelona aprofita per relacionar-se amb els grups i activistes patriòtics prop del macianisme, com Joventut Nacionalista, La Falç i Casa Democràtica Nacionalista de la FDN. També comença a escriure poesia i presenta els seus po-

1. Eva Esteve Latorre, filòloga que ha fet molta recerca sobre la vida de J. Carner-Ribalta, detalla la formació catalanista i ideològica del jove Carner-Ribalta i el situa en el context polític lleidatà dels anys 1915-1920 en el seu treball de recerca *Josep Carner Ribalta (1918-1931)* i que resumeix en la introducció de la seva edició de *l'Anecdolari d'una Revolució*, de Josep Carner-Ribalta.

emes a altres poetes, com Josep Maria de Sagarra o Josep Carner (un parent llunyà seu). Contribueix al setmanari *La Sardana* i aprèn l'anglès a l'escola Berlitz —una empresa que li proporcionarà feina en diferents moments de la seva vida a l'exili. A Barcelona, Carner-Ribalta acaba adoptant una postura fermament independentista que defensarà la resta de la seva vida.

Acabat el servei militar i per evitar la possibilitat d'ésser mobilitzat com a reservista i enviat al Marroc per combatre contra Abd el-Krim, Carner-Ribalta decideix marxar a l'estranger. De fet, aquí comença el seu primer exili. Ja sentia l'opressió de l'Estat espanyol per les seves activitats polítiques i tenia ganes de poder exercir la llibertat d'expressió. Ja estava fitxat per la policia com a catalanista «perillós», acusat d'haver cremat una bandera espanyola durant una manifestació. Segur que també volia conèixer món i viure experiències per inspirar la seva obra creativa. El cop d'estat i les polítiques anticatalanistes i repressives de Primo de Rivera a partir de l'any 1923 van ser els motius més clars per no tornar.

Inicialment, Carner-Ribalta se'n va a Anglaterra per treballar en l'empresa d'un cosí seu que era soci d'una pelleteria de Barcelona (Tapioles i Pirretas). Camí de Londres, l'estiu de 1922, passa per París, on estableix contactes amb compatriotes al Casal Català i instiga la creació de l'agrupació Acció Radical Catalana amb l'objectiu d'organitzar un nucli catalanista independentista.

Un cop a Londres, manté el contacte per correspondència amb els companys de París, mentre

aprèn l'ofici de negociant de la compra de pells en brut. Però aviat canvia de feina i fa de professor d'espanyol a l'escola Berlitz a Reading, als afores de Londres. Aprofita per perfeccionar el seu anglès i instruir-se en la literatura anglesa, llegint Shakespeare, Chaucer, Shelley, Yeats, Oscar Wilde, George Bernard Shaw, Tagore i molts altres. També freqüenta teatres i concerts, continuant la seva autoformació. La falta d'estudis formals no va impedir mai la seva educació, per adaptar una dita de Mark Twain.

El primer exili al costat de Macià

Al cap d'un any, Carner-Ribalta torna a París ja amb la intenció d'instal·lar-se i implicar-se a fons amb Acció Radical Catalana i en projectes culturals catalans. També es posa a escriure i llegir els autors francesos «de Racine a Mallarmé», com diu a les seves memòries.¹

13

Les seves activitats catalanistes el porten a conèixer Francesc Macià a mitjan 1924, i en Ventura Gassol, amb qui lliga una complicitat i amistat molt estretes. Macià li proposa incorporar-se a la direcció central de la seva organització política, Estat Català. Això li permet deixar la feina que feia com a comptable en una empresa importadora de fruita durant catorze hores al dia al mercat central de Les Halles. Un cop instal·lat a Bois Colombes (Seine),

1. Josep CARNER-RIBALTA, *De Balaguer a Nova York passant per Moscou i Prats de Molló*, primera edició, Edicions Catalanes de París, 1972. Segona edició, Barcelona: Viena Edicions, 2009.

farà de secretari exterior encarregant-se de la correspondència de Macià i de les relacions públiques i exteriors —activitats lògiques per la seva vocació d'escriptor i el seu domini de l'anglès, el francès i l'espanyol, tant parlats com escrits. També era l'encarregat de la redacció del bulletí *Estat Català*. El bulletí servia de canal de comunicació amb els afiliats d'Estat Català i els simpatitzans d'Amèrica.

A partir d'aquest moment, Carner-Ribalta esdevé el col·laborador fidel de Macià en els seus esforços a favor de la independència de Catalunya. Carner-Ribalta l'ajuda amb les activitats d'Estat Català, els preparatius i la defensa davant la justícia francesa de la temptativa d'alçament de Prats de Molló i l'organització de l'Assemblea Constituent del separatisme català a l'Havana, on es va aprovar la constitució provisional de la República catalana i la proposta d'un partit separatista revolucionari català.

© George Carner, 2016

© de les fotografies: els seus autors i arxius corresponents

© d'aquesta edició: Pagès Editors, SL, 2016

Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida

www.pageseditors.cat

editorial@pageseditors.cat

Primera edició: desembre de 2016

ISBN: 978-84-9975-809-1

DL L 1461-2016

Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL

www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.